

РЕЗУЛЬТАТЫ РОЗЫГРЫША ТРАДИЦИОННЫХ ПРИЗОВ ДЛЯ ЛОШАДЕЙ ОРЛОВСКОЙ РЫСИСТОЙ ПОРОДЫ В РАЗРЕЗЕ ЛИНИЙ И МАТОЧНЫХ СЕМЕЙСТВ

Буренко А. В., КП «Киевский ипподром»

В статье представлен анализ результатов розыгрыша традиционных призов для лошадей орловской рысистой породы на Киевском ипподроме за последние пять лет в разрезе линий и маточных семейств. Установлено, что лидерами по выигрышу в традиционных призах, за этот период, являются представители линии Барчука и семейства 4500 Румбы. Выявлено, что в линии Барчука больше побед имели потомки Уклона. Дана характеристика маточным семействам и линиям, которые характеризуются наибольшим количеством побед в традиционных призах и их лучшим представителям.

Ключевые слова: лошади, орловская рысистая, линия, семейство, традиционные призы.

DRAW RESULTS TRADITIONAL PRIZES FOR HORSES ORLOV TROTTER'S SECTIONAL LINES AND FAMILIES

Burenko A.V., Kiev hippodrome

The article analyzes the results of traditional prizes for horses Orlov Trotters at Kiev hippodrome for the last five years across line's and family. Established that leaders in winning prizes in traditional, during this period, are there representatives of the line Barchyk and family 4500 Rumba. Revealed that the line had more wins Barchuk offspring of Uklon. The characteristic of families and lines, which are characterized by the highest number of victories in the traditional prizes and their best representatives.

Keywords: Orlov Trotter, line, family, traditional prizes.

УДК 636.15.082(477)

СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НОВООЛЕКСАНДРІВСЬКОЇ ВАГОВОЗНОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ В УКРАЇНІ

Волков Д. А., д. с.-г. н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України,
Лютих С. В., к. с.-г. н., с. н. с.
Інститут тваринництва НААН

За п'ятнадцятирічний період селекційної роботи у породі відбулися істотні зміни, як за чисельністю, так і за основними селекційними ознаками: походженням, типом будови тіла, промірами, роботоздатністю, плодючістю, якістю потомства. Для збереження та нормального розвитку галузі вагОВОЗНОГО конярства необхідно збільшити чисельність племінного ядра, продовжити роботу по удосконаленню селекційних ознак, скорегувати технологію розведення та утримання коней для кожного господарства, популяризувати продуктивний напрям використання вагОВОЗІВ (отримання кобилячого молока та виробництво кумису).

Ключові слова: відтворення, екстер'єр, новоолександрівська порода, роботоздатність, селекційні ознаки.

У 2013 році виповнюється 15 років із часу затвердження (у 1998 році) новоолександрівської вагОВОЗНОЇ породи коней. За цей період роботи були видані два томи Державної книги племінних коней цієї породи, зареєстровані всі жереб-

ці-плідники, матки та племінний молодняк, що від них отриманий [1, 2]. На жаль, завдання, визначені планом селекційно-племінної роботи з новоолександрівськими ваговозами (розроблений 2001 року) на період до 2010 року, виконані лише частково [3, 4].

Мета роботи – проведення аналізу стану новоолександрівської вагівозної породи коней в Україні, визначення шляхів її збереження, розвитку та найбільш ефективного використання в сучасних умовах.

Матеріали та методи досліджень. Для виконання роботи були використані матеріали первинного зоотехнічного обліку всіх суб'єктів племінної справи, які ведуть роботу з кінями новоолександрівської породи. У провідних господарствах зроблено зоотехнічну оцінку плідників, маток та молодняку за основними селекційними ознаками (походженням, типовістю, промірами, екстер'єром, роботоздатністю, молочною продуктивністю, якістю потомства). Результати опрацьовано та проаналізовано. Молочну продуктивність визначено за методикою Російського інституту конярства, плодючість – за традиційними методиками.

Результати досліджень. Новоолександрівська вагівозна порода є однією з найбільш цінних в Україні та посідає четверте місце за чисельністю племінного ядра (після української верхової, рисистих, чистокровної верхової). Це – коні з відмінною пристосованістю до різноманітних господарських та кліматичних умов. До їх характерних особливостей відносять оптимальний тип будови тіла, невибагливість та довговічність використання, високі показники плодючості (75-85 %).

На 01.01.2013 року генофонд новоолександрівської вагівозної породи в Україні складає 457 голів племінних коней, у тому числі 19 жеребців-плідників, 175 маток та 263 голів молодняку різного віку (табл. 1). Усе поголів'я відтворювального складу та молодняку зосереджено у 9 суб'єктах племінної справи в конярстві.

Провідними господарствами з розведення вагівозів продовжуються залишатись СТОВ „Ланн”, Дібрівський та Новоолександрівський кінні заводи, які утримують найбільш чисельне та якісне поголів'я вагівозних коней. Збільшив кількість вагівозів відтворювального складу племрепродуктор СТОВ „Вікторія”, а решта господарств утримують одного плідника та від 8 до 18 голів маток.

Треба визначити, що незважаючи на значне скорочення чисельності всіх статевовікових груп за останні роки, якість коней племінного ядра, зокрема плідників та маток не погіршала. Про це свідчать дані комплексної оцінки, проведеної в господарствах у другій половині 2012 року. За її результатами встановлено походження всіх жеребців-плідників та маток. Аналіз їх родоводів свідчить, що вони мають типові для новоолександрівської породи походження, – це нащадки кращих представників породи, частіше за все продовжувачі прогресуючих ліній.

На жаль, кількість ліній у породі скоротилася з семи у 2000 році до трьох у 2012 р. Провідними продовжують залишатись лінії 1390 Тантала (7 жеребців-плідників та 57 маток), 935 Кокетлівого (відповідно 5 та 40) та 909 Градуса (3 та 29). Решта поголів'я належить до ліній 0290 Борця (1 плідник, 1 матка), Подьонщика (3 матки), Газона та Ларчіка (по 1) та споріднених груп 1299 Букваря (1 плідник, 4 матки), 1134 Благородного та 1244 Прібоє (по 8 маток) і 0145 Колодніка (1 матка).

Таблиця 1

**Кількість коней новоолександрівської ваговної породи в господарствах
України на 01.01.2013 року**

Господарство	Статевікові групи								всього
	жеребці-плідники	матки	молодняк						
			2010 р. та старше	2011 р.н.		2012 р.н.			
				жер	коб	жер	коб	жер	
СТОВ „Ланн”, Донецька обл.	4	44	12	39	21	16	14	18	168
ДП „Дібрівський к.з.”, Полтавська обл.	3	30	2	4	1	8	7	8	63
ДП „Новоолександрівський к.з.”, Луганська обл.	3	18	-	6	4	3	11	6	51
СТОВ „Вікторія”, Сумська обл.	4	22	-	2	3	2	5	5	43
ФГ „Голд Сад”, Одеська обл.	1	11	3	-	-	2	3	3	23
ВАТ „Русь”, Черкаська обл.	1	18	5	4	3	4	7	10	52
СТОВ „Агро-Дібрівка”, Київська обл.	1	8	-	-	-	4	2	-	15
ПРТ „Райз-Максимко”, Тернопільська обл.	1	9	-	2	2	1	2	4	21
ТОВ АФ „Ім. Суворова”, Івано-Франківська обл.	1	15	-	5	-	-	-	-	21
Усього	19	175	22	62	34	40	51	54	457

У кінзаводах та репродукторах середні показники промірів: жеребців-плідників 155,8 – 167,4 – 207,6 – 22,8; маток: 152,2 – 164,1 – 192,6 – 21,9, що є відмінним показником не тільки за інструкцією з бонітування, а й із показниками, визначених за планом 2001-2010 років. Тобто за типом будови тіла, костистістю та калібром новоолександрівські ваговози відтворювального складу повністю відповідають сучасним вимогам виробництва. Екстер'єр жеребців та кобил у цілому досить правильний. Характерними ознаками є: пропорційна голова, шия нормальної довжини, середні спина та попереки, міцний правильного нахилу роздвоєний круп, добре розвинені м'язи, нормальна постава кінцівок, загальна гармонійність, породність. За останній десятирічний період селекційної роботи були практично усунені такі недоліки як груба голова, загальна скороченість тулуба, м'які бабки, клишоногість, крихкий копитний ріг, крім цього трапляються такі вади, як м'яка спина, спущений та короткий круп, сирість суглобів.

Оцінку конституції здійснювали за інструкцією з бонітування племінних

коней ваговозних порід. За її результатами встановлено, що майже всі жеребці-плідники, кобили відтворювального складу та ремонтний молодняк мають переважно міцну конституцію (за винятком одного плідника та вісімнадцяти маток різних господарств, в яких виявлено ознаки сирі конституції та вади суглобів).

Кращими жеребцями-плідниками за результатами оцінки фенотипу та якості отриманих нащадків визначено 51 Карат, руд., 2002 р. (37 Тамбур – Калорія); 53 Красавчик, гн., 2002 р. (5 Вальс – 57 Капсула); 54 Набор руд., 1997 р. (2 Бабіт – 146 Нега); Рафінад, чал., 2007 р. (02 Фрезер – Репка); Карат II, руд., 2008 р. (Ринок – 330 Космега). Від них щорічно отримують 8-15 лошат досить високої якості, які при досягнення 2-річного віку практично всі потрапляють до ремонтного складу.

За багаторічний період розведення в Україні порода була однією з найбільш розповсюджених, але за останні десять років відбулися, фактично, незворотні зміни за чисельністю і, як наслідок цього, – у генеалогічній структурі (табл. 2).

Установлено, що загальна чисельність коней відтворювального складу та молодняку скоротилася майже удвічі, кількість основних маток – у два рази, а жеребців-плідників, що використовуються безпосередньо у племінних господарствах – у чотири рази.

Основна причина процесів скорочення – реорганізація великих тваринницьких підприємств, де ваговозів використовували для виконання транспортних робіт, та погіршення ситуації на кінському ринку в цілому, що негативно вплинуло і на реалізацію ваговозного молодняку за останні 10 років.

Таблиця 2

Динаміка чисельності коней новоолександрівської ваговозної породи за період 2000–2012 рр.

Роки	Статевікові групи коней			Всього
	жеребці-плідники	матки	ремонтний молодняк	
2000	77	319	174	570
2005	36	274	210	520
2012	19	175	158	352

Такий важливий показник, як вихід лошат, коливається від 61,6 до 84,2 %, а в середньому по породі становить 68,6 % (табл. 3).

Треба зазначити, що показники плодючості низькі по всіх господарствах, за винятком Новоолександрівського кінного заводу (84,2 %). Але вони кращі, ніж у 1996 – 2005 рр., коли рівень виходу лошат на 100 маток становив 58-70 %, а по деяких відділеннях кінних заводів – 33-45.

На наш погляд, невисокий рівень плодючості обумовлений також недоліками в організації та технологічно правильному проведенні парувальної кампанії. Аналіз первинної документації (відомість обліку жеребіння та парування, зведена відомість обліку жеребіння та парування) свідчить про нераціональне використання плідників, які отримують високу оцінку за фенотипом та якістю лошат: навантаження на них становить у середньому від 6-и до 11-и кобил за парувальну кампанію, тоді як у деяких господарствах (СТОВ „Ланн”, ВАТ „Русь”) жеребці-

плідники спаровуються за сезон із 18-25 кобилами, що надає змогу за два-три роки зробити попередню оцінку якості отриманих від них лошат.

Роботоздатність жеребців та маток оцінюють за результатами використання на господарських роботах. На жаль, ніяких випробувань, навіть за спрощеною методикою в господарствах не проводиться, що є суттєвим недоліком селекційно-племінної роботи.

При оцінці раціонів годівлі протягом року та визначення кондицій племінних маток були встановлені недоліки, а в деяких випадках явні порушення технології годівлі. Вважаємо, що досягнення високих показників галузі можливе у першу чергу за рахунок нормованого кормозабезпечення та повноцінності раціонів. У зв'язку з цим виникає необхідність корегування традиційної системи вирощування, заготівлі та використання кормів для забезпечення повноцінної та рівномірної годівлі всіх статевовікових груп коней протягом усього року.

Таблиця 3

**Плодова діяльність маток новоолександрівської ваговозної породи
в розрізі господарств**

Господарство	Кількість голів	Кількість плодів-років	Зажеребніло		Аборти та мертвонароджені		Отримано лошат	
			п	%	п	%	п	%
СТОВ „Ланн”	54	261	190	72,8	11	4,2	179	68,6
Новоолександрівський к.з.	18	57	53	93,0	5	8,8	48	84,2
Дібрівський к.з.	25	172	135	78,4	14	8,1	121	70,3
НФПАТ „Райз-Максимко”	10	78	60	76,9	5	6,4	55	70,5
СТОВ „Вікторія”	17	125	86	68,8	8	6,4	77	61,6
ФГ „Голд Сад”	11	96	71	74,0	10	10,4	61	63,5
Усього	135	789	595	75,4	53	6,7	541	68,6

Одним із найважливіших господарських напрямів використання новоолександрівських ваговозів є отримання кінського молока та переробка його на кумис. Це виробництво останнім часом поширюється і зараз доїнням кобил займаються три господарства: СТОВ „Ланн”, Дібрівський кінзавод та СТОВ „Агро-Дібрівка”. Показники молочної продуктивності дійних кобил коливаються від 1700 до 3200 кг молока за 5-6 місяців лактації.

Висновок. На підставі проведеного аналізу кількісного та якісного складу коней новоолександрівської ваговозної породи можна зробити висновок, що у племінних господарствах України зосереджено цінне поголів'я, з яким має бути продовжено селекційну роботу. Враховуючи головну мету, – збереження та розвиток новоолександрівських ваговозів, вважаємо, що подальший прогрес галузі може бути забезпечено за рахунок таких заходів:

– для збільшення чисельності коней племінного ядра та розширення можливостей селекційної роботи з провідними лініями 1390 Тантала і 935 Кокетліво-

го; за 2013-2014 роки довести кількість маток у породі до 200 голів за рахунок уведення до відтворювального складу Новоолександрівського кінного заводу 12-кобил, Дібрівського – 10, ТОВ „Агро-Дібрівка” – 10 за рахунок саморемонту;

– продовжити роботу по удосконаленню основних селекційних ознак, з якими традиційно ведеться робота: бажаний тип будови тіла, правильний екстер’єр, міцна конституція, плодючість, роботоздатність (обов’язкове використання жеребців-плідників на господарських роботах), що забезпечить підвищення якості племінного молодняку та вимог щодо добору до відтворювального складу;

– скорегувати технологію утримання, вирощування та використання ваговозів у кінних заводах та репродукторах, з урахуванням господарсько-економічних та географічних особливостей кожного підприємства;

– організувати кампанію популяризації продуктивного напрямку використання ваговозів: отримання кобилячого молока, виробництво кумису та його реалізацію в торговій мережі безпосередньо виробником. Вести селекцію з урахуванням у першу чергу продуктивної ознаки – молочності.

Бібліографічний список

1. Волков Д. А. Стан і шляхи удосконалення новоолександрівської вагової породи коней / Волков Д. А., Новіков О. О., Лютих С. В. // Державна книга племінних коней новоолександрівської вагової породи. – К.: ППНВ, 2003. – Т. I. – С 6-62.

2. Волков Д. А. Сучасний стан та напрямки подальшої роботи по вдосконаленню та розвитку новоолександрівських ваговозів / Д. А. Волков, І. В. Ткачова, О. О. Корнієнко // Науково-технічний бюлетень, „Конярство” / УААН, Ін-т твар-ва. – “Генетичні ресурси конярства, проблеми їх збереження та ефективного використання ” : матер. міжнар. наук-практ. конф. (Солочин, Квітка Полонини, 12-14 верес. 2009 р.). – Х., 2009. – №101. – С. 93-103.

3. Програма селекційно-племінної роботи з новоолександрівською породою коней на період до 2010 року / Волков Д. А., Новіков О. О., Лютих С. В. / Інститут тваринництва УААН. – Х., 2001. – 80 с.

4. Ткачева И. В. Состояние заводских пород лошадей в условиях реформирования экономики Украины / И. В. Ткачева // Научно-технический прогресс в коневодстве / РАСН ВНИК : Сб. науч. тр. – Рязань, 2010. – № 52. – С. 40-43.

СОВРЕМЕННЫЙ СОСТАВ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НОВОАЛЕКСАНДРОВСКОЙ ТЯЖЕЛОВОЗНОЙ ПОРОДЫ ЛОШАДЕЙ В УКРАИНЕ

Волков Д. А., Лютых С. В., Институт животноводства НААН

За п'ятнадцатилетний період селекційної роботи в породі відбулися суттєві зміни, як за чисельності, так і за основними селекційними показателями: походженню, типу телослов'язання, промерам, робітоспособності, плодovitості, якості потомства. Для збереження і нормального розвитку галузі важеловозного коннозаводства необхідно збільшити чисельність племенного ядра, продовжити роботу по удосконаленню селекційних показателів, скоректувати технологію розведення і утримання лошадей для кожного племпідприємства, популяризувати продуктивне напрямлення використання важеловозів (отримання кобилячого молока і виробництво кумису).

Ключевые слова: воспроизводство, экстерьер, новоалександровская порода, работоспособность, селекционные признаки.

CONTEMPORARY COMPOSITION, CHALLENGES AND PROSPECTS
NOVOALEKSANDROVSKAYA DRAFT BREED HORSES IN UKRAINE

Volkov D. A., Lyutykh S. V., Institute of Animal NAAS

During fifteen-year period of selection process substantial changes took place in a breed, - both on a quantity and after basic plant-breeding signs: by an origin, type of build, measuring, efficiency, fecundity, quality of posterity. For a maintenance and normal development of industry of cart-horse breeding it is necessary to increase the quantity of pedigree core, continue work on the improvement of plant-breeding signs, to correct technology of breeding and maintenance for every economy, to popularize productive direction of the use of cart-horse (receipt of mare milk and production of kumiss).

Key words: reproduction, Novoaleksandrovska breed, efficiency, plant-breeding signs.

УДК 636.1.082(476)

**СОХРАНЕНИЕ МЕСТНЫХ ГЕНЕТИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В
КОНЕВОДСТВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ**

Герман Ю. И., к. с.-х. н., доцент, Чавлытко В. И., к. с.-х. н., с. н. с.,

Горбуков М. А., д. с.-х. н., доцент

РУП «НПЦ НАН Беларуси по животноводству»

Приведены сведения о происхождении полесских лошадей и результатах экспедиционного обследования конепоголовья в сельскохозяйственных предприятиях зоны распространения данной популяции в южных районах Брестской и Гомельской областей. Выделено 10 жеребцов-производителей и 96 кобыл, наиболее соответствующих по комплексу признаков разработанному стандарту. Представлены сведения о приспособленности полесских лошадей к условиям местного климата, разнообразии их хозяйственного использования в современных условиях. Отображены основные положения разработанной Программы сохранения популяции полесских лошадей в Республике Беларусь.

Ключевые слова: полесские лошади, мониторинг, экстерьер, промеры, сохранение, генетические ресурсы.

Во всем мире сейчас происходит процесс активного совершенствования продуктивных качеств сельскохозяйственных животных на основе использования современных методов разведения. В результате интенсификации селекционного процесса создаются новые специализированные, высокопродуктивные породы, типы, линии, селекционные группы различных видов сельскохозяйственных животных, в т.ч. и лошадей, для удовлетворения изменяющихся запросов общества [1]. Одновременно с этим происходит процесс вытеснения менее конкурентоспособных аборигенных пород и популяций, обладающих, как правило, универсальной (разносторонней, а соответственно и более низкой) продуктивностью, но прекрасно адаптированных к среде обитания. В результате сокращается их численность и уменьшается биологическое разнообразие экологических систем, теряются многие ценные признаки аборигенных животных, которые могут быть использованы в селекционном процессе для создания новых пород. Поэтому проблема сохранения аборигенных пород и популяций имеет не только общепроизводственное, но и экономическое значение. Во всем мире на ее решение направлены